

Dysgrafie

Porucha grafického projevu – nečitelné písmo, velikost písma, mezery mezi slovy, špatný úchop, záměna malých, velkých písmen

- Psaní
  - Akt samotného psaní – komplex kognitivních procesů spojených se zaznamenáváním myšlenek, plánováním psaní (co a jak napsat), převedením myšlenek a plánu do psané podoby a revidování textů
- Neobvyklé obtíže při psaní a/nebo pravopisu, které se mohou vyskytnout samostatně nebo s dyslexií
- Bývá označována jako specifická porucha grafického projevu, postihující čitelnost a úpravu

Specifické chyby při dysgrafii

- Záměna tvarově podobných písmen
  - M-n, o-a, r-z, l-k-h, j-p, s-l-z
- Záměna tvarově podobných číslic
  - 7-4, 3-8, 3-5, 6-9
- Rytmicita psaní bývá narušena – překotné, zbrklé/pomalé, neplynulé, trhané
- Projevy v geometrii
  - Obtíže s přesným rýsováním, nedodrží tvary, nedotahují linie
  - Čára je často velmi silná, vyrytá do papíru
  - Problémy s prací s kružítkem
  - Časté gumování = šmouhy, neestetické kresby, rozmazané
- Kresba
  - Obsahově chudší, formální zpracování jednodušší
  - Odpovídá vývojově nižší věkové úrovni

Příznaky dysgrafie – fyziologické

- Děti s dysgrafií mají ochablé svalstvo rukou
  - Nezpevněné svaly, vyšší svalové napětí
  - Často mívají neuvolněnou paži, předloktí, zápěstí a prsty
  - Pohyby jsou křečovité, nepřesné, rozsah pohybů bývá menší, s rostoucí zátěží stoupá unavitelnost a snižuje se kvalita pohybů
- Obtíže s navazováním písmen, udržením řádku, zachováním směru psaní a sklonu,

Oblasti reedukace

- Cvičení rozvíjející jemnou motoriku a senzorio-motorickou koordinaci
- Grafomotorický nácvik
- Osvojování a zapamatování písmen
- Písemný projev

Dysgrafické obtíže – reedukace

- Porucha tvaru
  - Žák komolí tvar písmene, nepamatuje si postup při správném psaní
  - Zdůraznění algoritmu, fázování psaní daného písmena, nácvik chybného kroku

- Porucha tahu
  - Písmo je neúhledné, viditelné napojování písmen, zvrácený sklon
  - Zaměření na proces napojován, nejdříve na velkých plochách, poté na papíře
- Porucha vztahu
  - Dítě není schopné psát písmena ve správném poměru – příliš velká/malá
  - Pomocné linky – upravené sešity

Nevhodné postupy

- Dopisování úkolů o přestávce a doma
- Přepisování sešitů – neúčinné, často v horší kvalitě

Kompenzace

- Psaní tiskacím písmem – eliminace stresu ze spojování písmen
- Psaní na počítači v kombinaci se psaním krátkých úkolů rukou
- Kopírování zápisů v naukových předmětech
  - Žák by měl čas, v němž ostatní píšou, využít např. ke kreslení náčrtků do sešitu, psací s učebnicí apod.

Dysortografie

Specifická porucha pravopisu, často spojená s dyslexií (ve vybraných případech se však vyskytují obtíže pouze v písemném projevu, zatímco čtení je v pořádku)

Specifické dysortografické chyby

- Rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek
- Rozlišování slabik dy-di...
- Rozlišování a vynechávání písmen/slabik
- Rozlišování sykavek
- Nevládnutí hranice slov v písmu

Chyby postihující aplikace gramatických pravidel

- Ovlivněny nedostatečným rozvojem řeči, zejména jazykového citu a nedostatečným osvojením mateřského jazyka

Reedukační postupy pro oblast specifických dysortografických chyb

- **Rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek**
  - Fonologický deficit a obtíže při reprodukci rytmu
  - Při psaní diktátu vhodnější alespoň polohlasně a artikulačně zdůraznit délku – lepší je porušit
- **Rozlišování slabik dy-di**
  - Chyby mohou být způsobeny obtížemi ve sluchovém rozlišování
  - Pomůcky
    - Tvrdé/měkké kostky
  - Doporučený postup při práci s kostkami
    - Učitel předřiká a dítě ukazuje, jestli je tvrdá/měkká

- Vyhledávání a zároveň mačkání na kostce
  - Určování slabik ve slově
  - Doplnňování slabik do textu, slov se slabik do vět
- **Rozlišování sykavek s, c, z, š, č, ž**
    - Často podmíněno nesprávnou výslovností a nedostatečně rozvinutým sluchovým vnímáním
    - Brousek pro tvůj jazýček
    - Pomůcky
      - Karty s písmeny, obrázky se slovy
    - Doporučená cvičení
      - Rozlišování sykavek ve slabikách – učitel vyslovuje
- **Vynechávání, přidávání, přesmykování písmen, slabik**
    - Nedostatky ve sluchové analýze a syntéze, snížená schopnost vybavování
    - Nutné provádění systematických cvičení sluchové percepce, vyžadujeme přesnou artikulaci/polohlasné diktování při psaní
- **Hranice slov v písmu**
    - Spojení dvou a více slov dohromady, spojení předložek se slovy, obtížné rozlišování začátku a konce vět
    - Obtíže ve fonemickém uvědomení a zvládnutí systému jazyka
    - Pomůcky
      - Stavebnice, prvky znázorňující slovo, obrázky, karty s předložkami
    - Doporučená cvičení
      - Vyznačování slov částmi stavebnice nebo písemně
      - Určování počtu slov ve větě – žák opakuje po učiteli větu a počítá

Kompenzace dysortografie v povinné školní docházce

- Respektování pracovního tempa žáka
- Preference kvality před kvantitou
- Jistota v osvojení jevu
- Dostatečná časová dotace při plnění úkolů
- Střídání aktivit k upevnování gramatických jevů + využití PC her
- Reflexe chyb s vysvětlením
- Využívání gramatických přehledů
- Tolerování specifických dysortografických chyb
  - Projevují se i v cizím jazyce